

nètic sinó estimulants?

Podem suposar, doncs, que els nostres vells guaridors i herbolaris vagin dir en llatí *SPLENALIS=*splenicus, spleneticus*, i que a les plantes usades amb tal fi curatiu els diguessin en plural neutre *SPLENALIA: d'ací la gent vulgar feia **esprenalla* > *esprenalla*, amb als normals canvis per dissimilació i transposició, i ja indrífem la forma de Bofarull i Bartrina. D'altres usarien aquell *spleniacus* del metge Theodorus Priscianus del S. iv d. C., i coexistent les dues denominacions es combinarien en *esprenall-ac*.³

¹ I amb definició més errada encara «armari, lloc destinat per a guardar roba». Malentès que s'explica pel nom *guarda-ropa* que se li dona en cast. i portuguès (Colmeiro), *garde-robe* en francès perquè «preserva els vestits contra els cucs» (Rolland). Ho trauria d'un escrit amb *n* mal llegida com a *u=v*.

² No veig impossible que hi hagi relació amb un *Vspirmiulus* documentat en una inscripció, Whatmough, *Dial. of Anc. Gaul*, p. 73, que interessaria majorment a causa de la -L- (**uspirniolaco* > **uspirniolaco*??). —³ -ALIA faria esperar més aviat -*ayla*, -*aylac*, o sigui avui amb -*i*. Però el fet de ser un terme de naturalistes i veterinaris, explica la pronúncia amb -*l*-, així com així —ja ho hem vist— només constatada en dues poblacions de l'àrea. A la derivació en -*ac*, d'altra banda, pogué contribuir la influència de *ceterach*, que com ja hem vist és un altre nom de *l'asplenion*.

Esprenat, espernegar, espernetec, espernetegar, V. perna

ESPERÓ, del francic *SPORO, -RUNS, id., cf. a-al. ant. *sporo*, al. *sporn*, b-al. mj. i neerl. mj. *spore*, ags. *spora*, angl. *spur*, esc. ant. *spori* id., angl. *spurn* 'donar una coça, rebutjar amb menyspreu'. □ 1.ª doc.: c. 1275, Llull.

Apareix en bastants passatges de les obres llullianes, des del *Libre de Cavalleria*. Potser és també un report de R. Llull el de 1309 p. p. Finke, *Acta Ar.* III, 217 (veg. context en la cita de *trasquen TREURE*). La forma germànica del mot havia de ser en gòtic *SPAÚRA (pron. *spôra*) d'on el cast. *espuela* i el port. *espora*, variant que sembla haver deixat també algun rastre entre nosaltres, com sigui que Alart va trobar un cas de *sporas* en un doc. de 1061 (*InvLC*, 363). En una glosa llatino-germànica antiga, del S. VIII, es llegeixen totes dues variants: «*calcar*: *sporonus*, *spora*» (*CGL* II, 572.21, cf. Kluge, *ARom.* VI, 238-9). Les formes de les altres llengües romàniques provenen també del francic (o del longobard): oc. ant. *esporon*, fr. *éperon*, it. *sprone*, bc. *exproin* (lab.), *expore* (bazz.), hi ha un cas d'*espuer* en francès antic que potser surt del nominatiu SPORO (*Chastelaine de Vergi*, S. XIII, *ASNSL* CLXVII, 68-72).

Va descabdellar diverses accepcions secundàries, ja prou antigues: cos sotaiquat a la part de proa dels vaixells, amb el qual fereixen les naus enemigues: «*lo esperó*: rostrum», OPou (en 'parts dels vaxells',⁶⁰

ThPu., 69), 'angle agut d'un edifici': «la part exterior de la parròquia, és obra molt sòlida per la fondària de sos fonaments, gruixa de ses parets u *esperons* ---», B. de Maldà (*Excursions*, p. 15); 'prominència ossosa al darrere del tars del gall': d'ús general, almenys en el Princ. i Mallorca, fins a l'extrem NO. (*asperóns* a Estacon de Cardós, 1934), i encara que en opinió de JGiner i March sigui *espolons* la forma valenciana d'això («El Camí», 14-iv-1934) suposo que exagera en afirmar que *esperons* en aquest sentit sigui estrany a l'ús valencià.

DERIV.: *Esperoner* [1434]. *Esperonar* [fi S. XIII, Desclot]; reprès copiosament pels escrits. Renaix.: «és qui engegà en son regne les mars: ¿ve a *esperonar-les* o, condolint-se d'ella, ve a dur-se-la'n a port?», *Atl.* (144), «en dues setmanes, lo sentiment de simpatia que despertà la primera entrevista, *esperonat* per la privació d'un contacte freqüent ---», «son giny, *esperonat* pel mateix egoisme, hi tirava un vel, per a presentar l'alusió fosca, dubtosa, antifològica», Nòller (*Pap.*, 67, 118); *esperonat*, -*ada*, M. Agustí, 1617 (*DBal.* i *AlcM*); *esperonada* f. 'cop d'esperó', Bmetge; «el bon cavall ha de tenir la coha baixa e ferma, ab gros mascle e prou cabels larchs fins a terra, e que per negunes *speronades* no la moga», en la Manescalía inèdita del S. xv (*BNatP*, ms. 215), que extracta el *DBal.* (s. v. *cavall*, lfn. 58). *Esperonador. Esperonejar* [1617], *esperonejada, esperonejament*.

³⁰ *Esperrot, V. esparra. Esparrucar, V. perruca Esperrufall, -fallar, esperruñar, encreuament de esperrucar amb estufar, però hi ha també influència d'escara-fall i d'esgarrijar (en la variant escarruñar) Esperrusar, cf. esporrassar Espertina, espertinar, V. vespertí (VESPRES) Espertugó, V. esporta i estrop Esperxador, V. perxa*

ESPÈS, del ll. *spissus* 'comprimit, compacte, espès'. □ 1.ª doc.: fi S. XIII.

Ja figura en Llull. Com a adjectiu: «L'aur és pus *espès* e pus calcat que'l ferre» (*Merav.*). Com a adjectiu es presenta ja, en la llengua antiga i en la tradicional de les comarques apartades, en l'ampla varietat d'aplicacions que li coneix avui la llengua comuna: «escudelles *espesses*, vianda *espessa* --- sèmola --- faro ---», «escriure molt *espès*: ducere versus densiores; escriure molt *clar* ---», OPou (*ThPu.*, 192, 182); «lo bòsk é mól *espès*» fins al capdamunt del Pallars (Tavascan, 1934). Antigament havia desenrotllat, de més a més, la de 'freqüent', que tant s'ha afirmat en italià, i que també existia en oc. i cast. antics: «moltes de vegades e *spesses* lo rey anava caçar», *Filla de Constantí* (*NCL* XLVIII, 76), «lo rey En Jaume --- tremès-li chartes fort *spesses*, que ell en tot cas se partís de aquells processos que entenia a fer», *Cròm.* del Cerimoniós (30); i, en particular, això, adverbialitzant-se, va donar lloc a l'adv. *spesso* 'sovint' de l'italià, que igualment havia existit en la llengua dels trobadors i apareix en la del nostre Llull: «Ah dolenta marrida! lo meu Fill està pres! / --- / Anava la puella pres son